

MICHAEL PLOETZ: *Wie die Sowjetunion den Kalten Krieg verlor. Von der Nachrüstung zum Mauerfall.* Berlin-München, Propyläen Verlag, 2000. 456 s.

De stora gräsrotsrörelserna är en viktig del av efterkrigstidens politiska landskap. Under 1960- och 1970-talen framträdde Vietnamrörelsen, miljörörelsen etc. som mäktiga massrörelser och i början av 1980-talet en ny, slagkraftig fredsrörelse. Michael Ploetz, en ung tysk historiker, uppmärksammar i sin bok den sistnämnda rörelsen och dess betydelse för det kalla krigets avslutning. Sovjetunionen, med DDR som synnerligen aktiv medhjälpare, hakade på fredsrörelsen genom en stort anlagd »fredskamp,« innefattande propagandakampanjer, gemensamma manifestationer, ekonomiskt stöd till fredsrörelsen i väst etc. Ploetz visar, att denna »fredskamp« var dirigerad och kontrollerad uppifrån genom säkerhetstjänsten m.m. och att det bakom den låg en intention att splittra och försvaga NATO. Särskilt ville man stoppa utvecklingen av det amerikanska neutronvapnet (dess strålning trängde igenom även tjockt pansar och hotade därmed den sovjjetiska militärstrategin, som gick ut på att i ett krig genom en pansaroffensiv erövra Västeuropa) samt utstationeringen av de nya amerikanska Pershing II raketerna och kryssarmissilerna till Europa.

Ploetz ser »fredskampen« som Sovjetunionens sista politiska offensiv. Till grund för den sovjjetiska politiken låg enligt honom föreställningen om säkerhet genom expansion – demonstrerad bl.a. av interventionen i Afghanistan – och tron på möjligheten att vinna en seger även i ett modernt storkrig. Under intryck av den militärteknologiska utvecklingen började emellertid denna tro att vackla. »Fredskampen« var ett försök att försvaga motståndaren och stabilisera det egna systemet, som hotades av ekonomisk utmattning – bl.a. på grund av den expansiva utrikes- och militärpolitiken. I stället sköt man emellertid sig själv i foten. »Fredskampen« öppnade porten för impulser från fredsrörelsen och inte minst miljörörelsen i väst. Den medverkade därigenom till att forma ett nytt tänkande, som underminerade de trossatser, vilka höll samman systemet och bidrog därmed till att rasera detta.

För utgången av det kalla kriget framhåller Ploetz också betydelsen av den bevarade sammanhållningen i väst. I det sammanhanget kritiserar han skarpt socialdemokratien – särskilt den västtyska socialdemokratins vänsterflygel – för att ha äventyrat denna sammanhållning och gjort sig till ett redskap för östliga intressen av fruktan för atomkrig och i en strävan efter att till varje pris bevara avspänningspolitiken och de tysk-tyska kontakterna.

Ploetz fokuserar på utvecklingen under det s.k. andra kalla kriget eller närmare bestämt perioden från slutet av 1970-talet fram till Gorbatjevs maktövertagande. Boken ger en mängd inblickar i det kalla krigets värld under denna tid. Det innefattar politisk strategi och taktik, militärstrategi, ideologi, ekonomi etc. Framställningen är noggrant dokumenterad. Den bygger på ett rikt material från de östtyska arkiven, vilka är av central betydelse för insyn i östliga förhållanden, samt vidare på memoaruppgifter (där man ibland måste sätta frågetecken för källvärdet) och en omfattande litteratur. Om teserna kan man strida och de starkt tillspetsade slutsatserna kommer säkert inte att stå oemotsagda. De berör djupt kontroversiella frågor, där Ploetz' bok ger många nya bidrag till en viktig diskussion.

Carl-Axel Gemzell